

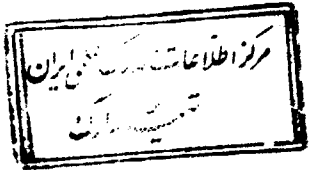
بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

«مطالب مندرج در پایان نامه صرفاً بیان عقاید دانشجو است و دانشکده هیچ گونه

مسئولیتی در قبال نظریات مطرح شده ندارد»

۳۳۳۸۹

۲۰ / ۱۱ / ۱۳۷۹

دانشگاه شهید بهشتی

دانشکده حقوق

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد
حقوق جزا و جرم شناسی

عنوان پایان نامه:

بررسی تطبیقی جرم سرقت
در حقوق ایران و انگلستان

۹۶۴۴

استاد راهنما:

دکتر حسین میرمحمد صادقی

استاد مشاور:

دکتر علی حسین نجفی ابرندآبادی

نگارش:

مظفر باشکوه

سال ۱۳۷۸

۳۲۲۸۹

فهرست

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار
۲	مقدمه:
۷	○ بخش نخست: تاریخچه جرم سرقت
۸	- فصل نخست: سرقت از دیدگاه دین اسلام
۱۰	- فصل دوم: تاریخچه سرقت در حقوق عرفی
۲۰	○ بخش دوم- تعریف و ارکان جرم سرقت
۲۱	- فصل نخست: تعریف جرم سرقت
۲۷	- فصل دوم: ارکان تشکیل دهنده جرم سرقت
۲۷	گفتار اول- رکن قانونی
۳۱	گفتار دوم- رکن مادی
۳۱	الف) فعل مرتکب
۳۹	ب) موضوع جرم (مال مورد سرقت)
۴۴	۱- ربایش برق
۴۷	۲- ربایش آب

فهرست

صفحه	عنوان
۵۰	۳- ربایش گاز و تلفن.....
۵۱	۴- ربایش انسان.....
۵۵	ج) تعلق مال به غیر.....
۶۱	۱- سرقت از مال مشاع.....
۶۴	۲- سرقت اموال بلاصاحب و گمشده.....
۶۶	د) بطور پنهانی.....
۶۸	گفتار سوّم - رکن روانی.....
۶۹	الف) سوء نیت عام.....
۶۹	ب) سوء نیت خاص.....
۷۴	○ بخش سوّم - سرقت‌های ساده.....
۷۵	- فصل نخست - سرقت ساده کلاسیک.....
۷۵	سرقت ساده مستوجب تعزیر.....
۷۷	- فصل دوّم - سرقت‌های ساده جدید.....
۷۷	گفتار نخست: جیب‌بری.....
۷۹	گفتار دوّم: ربایشهایی که مشمول عنوان سرقت نیستند.....
۸۶	○ بخش چهارم - سرقت‌های مشدد.....

فهرست

صفحه	عنوان
۸۷	- فصل نخست - سرقت‌های مشدد کلاسیک
۸۷	گفتار اول: راهزنی
۸۹	گفتار دوم - سرقت مستوجب حد
۹۰	الف) بلوغ
۹۵	ب) عقل
۹۸	ج) فقدان تهدید یا اجبار
۱۰۲	د) قصد
۱۰۳	ه) علم به تعلق مال به دیگری
۱۰۶	و) علم به حرمت ربودن
۱۰۹	ز) محرز بودن مال
۱۱۰	ح) هتک حرز
۱۱۲	ط) حد نصاب
۱۱۶	ی) فقدان اضطرار
۱۱۹	ک) فقدان ابوت
۱۲۲	ل) عدم ارتکاب سرقت در سال قحطی
۱۲۴	م) عدم غضب حرز از سارق
۱۲۵	ن) برداشتن مال به عنوان دزدی
۱۲۶	س) تناسب حرز با مال

فهرست

صفحه	عنوان
۱۲۹	ع) دولتی و وقفی نبودن مال
۱۳۲	گفتار سوّم: سرقت فاقد شرایط اجرای حدّ و موجب اخلال در نظم
۱۳۳	- فصل دوّم - سرقتهای مشدد جدید
۱۳۳	گفتار نخست: سرقتهای مذکور در قانون مجازات اسلامی
۱۳۳	الف) سرقت مقرون به آزار
۱۳۶	ب) سرقت مسلحانه دسته جمعی در شب
۱۳۸	ج) سرقت مقرون به پنج شرط مشدده
۱۴۰	د) سرقت وسایل و متعلقات مربوط به تأسیسات مورد استفاده عمومی
۱۴۱	ه) سرقت از محلّهای که گرفتار قوه قهریه شده باشند
۱۴۲	و) سرقت از موزه‌ها یا اماکن تاریخی و مذهبی
۱۴۳	ز) سرقت نوشته‌ها از اماکن دولتی
۱۴۴	گفتار دوّم: سرقتهای مذکور در قوانین خاص
۱۴۴	الف) سرقت مسلحانه از منازل
۱۴۷	ب) سرقت مسلحانه از بانکها، صرافیه‌ها یا جواهر فروشیها
۱۵۰	ج) سرقت نظامیان
۱۵۲	د) سرقت کوپن کالاهای اساسی
۱۵۴	○ نتیجه گیری
۱۵۶	منابع

فهرست

صفحه	عنوان
۱۵۶	الف) منابع فارسی
۱۵۶	۱- کتب
۱۵۹	۲- مقالات
۱۵۹	ب) منبع عربی
۱۵۹	ج) منابع انگلیسی

پیشگفتار:

نوشتاری که در پیش رو دارید، پایان نامه‌ای است تحت عنوان «بررسی تطبیقی جرم سرقت در حقوق ایران و انگلستان». قبل از انتخاب این موضوع بعنوان پایان نامه کارشناسی ارشد، بررسی و مذاقه‌ای که در فهرست پایان‌نامه‌های تحصیلی مقطع کارشناسی ارشد بالاخص در گرایش حقوق جزا و جرم‌شناسی داشتم معلوم گشت که اکثریت قریب به اتفاق موضوع پایان‌نامه‌های تحصیلی صرفاً راجع به حقوق داخلی بوده و رساله‌هایی که حاوی پژوهش و مطالعات تطبیقی باشند کمتر مشاهده گردید. از اینرو اینجانب بنا به وجود علاقه وافر به مطالعات تطبیقی (Comparative studies) و استعدادی که در زمینه ترجمه مطالب از زبان انگلیسی به زبان فارسی داشتم این موضوع را بعنوان پایان‌نامه تحصیلی خود انتخاب کردم و در این راستا در بیان پاره‌ای از مطالب از منابع خام (ترجمه نشده) استفاده گردیده است که آشنائی مختصری به نهادهای حقوقی حقوق انگلستان داشته باشیم تا در مقام مقایسه و تطبیق با حقوق داخلی وجوه اشتراک و افتراق این دو نظام حقوقی روشن گردد.

بر خود وظیفه میدانم از آقایان دکتر حسین میرمحمد صادقی بعنوان استاد راهنما و دکتر علی حسین نجفی ابرندآبادی بعنوان استاد مشاور که در نوشتن موضوعات و مطالب این پایان نامه مرا راهنمایی و ارشاد فرموده و متحمل زحمات زیادی شده‌اند، صمیمانه تشکر و قدردانی نمایم و توفیق روز افزون ایشان را در صحنه علم و دانش از خداوند منان مسئلت دارم.

مقدمه:

(بنام یگانه هستی بخش)

از میان جرائم مختلفی که در حقوق جزا مورد بحث قرار می‌گیرند، جرم سرقت به دلیل آنکه از قدمت قابل توجهی برخوردار است و به دلیل کثرت وقوع آن در جوامع مختلف از اهمیت برخوردار است.^(۱)

در فقه اسلامی نیز، این جرم با توجه به اینکه تنها جرم مالی مستوجب حد می‌باشد بحث‌های زیادی را برانگیخته است. بنا براین تنوع بحث‌های فقهی و حقوقی، این جرم را یکی از بحث‌انگیزترین جرائم در نظام کیفری ایران قرار داده است.

هدف از انتخاب این موضوع بعنوان پایان نامه تحصیلی، بررسی خصیصه‌های اصلی جرم سرقت در دو نظام حقوقی ایران و انگلستان است. چون با مطالعه تطبیقی است که نقاط ضعف و قوت قوانین آشکار شده و تحول همیشگی علم حقوق که خصیصه ذاتی آن است تضمین می‌گردد.

بنظر آقای مارک آنسل پژوهش‌های تطبیقی باید از چهار اصل سنجیده به عنوان اصول راهبردی پیروی کند^(۲)

اصل نخست: نظام‌های حقوقی را باید بطور کلی - یعنی در کل آنها مورد مقایسه قرار داد و نه نهاد‌های آنها را به طور جداگانه، باید موارد قابل مقایسه باهم را با موارد غیر قابل مقایسه با یکدیگر تطبیق و مقابله نمود تا تنوع، تفاوت و وجوه افتراق آنها مشخص شود.

۱- میرمحمد صادقی، حسین، جرائم علیه اموال و مالکیت، ص ۱۷۲.

۲- آنسل، مارک، دفاع اجتماعی (ترجمه علی حسین نجفی ابرندآبادی و محمدآشوری) ص ۱۶-۱۷.

اصل دوم: ورای ویژگیهای تخصصی نظامهای حقوقی، باید در جستجوی واقعیت‌های جامعه شناختی که در پشت آنها قرار دارد، بود. زیرا نظامهای حقوقی متعلق به حقوق نوشته، خود ممکن است در مقابل یکدیگر قرار گیرند.

اصل سوم: بدین ترتیب رسالت حقوق تطبیقی نباید ایجاد وحدت (Unification) بین نظامهای حقوقی مختلف در جهان باشد، بلکه باید هماهنگ سازی (Harmonisation) و نزدیک کردن (Rapprochement) آنها به هم را مورد توجه قرار دهد.

اصل چهارم: مقایسه و مقابله نظامهای حقوقی، مستلزم مباحثه و گفتگوی مستقیم حقوقدانان ذینفع است این مباحثه نباید جنبه بین‌المللی داشته باشد بلکه ترجیحاً باید بین حقوقدانان دو کشور صورت گیرد. مقارنه و مقایسه چندین نظام حقوقی متفاوت، منجر به یک مخلوط و ملغمه ناهنجار و ناهماهنگ می‌شود، مقایسه دو جانبه اجازه میدهد تا با یک گفتگوی واقعی، بستر روابط توأم با تفاهم و درک متقابل برقرار شود و نتایج مثبتی از پژوهش و مطالعه تطبیقی گرفته شود.

به قول یکی از علمای برجسته حقوق تطبیقی مطالعه نظامهای حقوقی بیگانه میتواند دو خصیصه بظاهر متضاد را به طور همزمان در حقوقدانان تقویت نماید یکی غرور و دیگری تواضع. یک حقوقدان با مطالعه نظامهای حقوقی دیگر به نقاط قوت حقوق داخلی خود پی می‌برد و این باعث غرور و افتخار در وی می‌گردد. چنین حقوقدانی در عین حال با مشاهده تلاشها و فعالیت‌های عالمان حقوقی بیگانه و صاحبان فرهنگهای غیر خودی در مواجهه با ارزش کار آنها متواضع می‌گردد.^(۱)

۱- میرمحمد صادقی، حسین، «سرت در حقوق ایران و انگلستان» ماهنامه دادرسی، ص ۹.

شناسایی حقوق خارجی‌ان آن طور که در ابتدا بنظر می‌آید کار آسانی نیست. زیرا ترجمه متون قوانین هیچ کشوری نمی‌تواند وضع حقوقی آن را بدرستی نشان بدهد. معنی واقعی حقوق در محاکم تعیین می‌شود و در آنجاست که قواعد مجرد و ذهنی جان می‌گیرد و بصورت احکام واقعی در می‌آید. از طرف دیگر عرف و عادات در ساختمان حقوق کشورها کم و بیش مؤثر است و تعبیراتی که علمای حقوق از قوانین و عادات و رسوم می‌کنند در معنی و قلمرو قواعد حقوقی سهم بسزایی دارد. پس احاطه بحقوق هر کشور مستلزم این است که علاوه بر قوانین، رویه قضائی و عادات و رسوم و عقاید علمای حقوق نیز دانسته شود و این توفیق نتیجه‌ایست که بسادگی فراهم نمی‌شود.^(۱)

در حقوق انگلستان و آمریکا، منبع اصلی، قواعدی است که قضات در دادگاهها اعمال می‌کنند. حقوق انگلستان حقوقی است عرفی و منظور از عرف همان رویه دادگاههاست و قانون موضوعه مهمترین منبع حقوق بشمار نمی‌آید، بلکه عیب و نقص حاکم بر عرف را تعیین می‌کند و بهتر است علاوه بر قوانین موضوعه حاکم، رویه دادگاهها را نیز در حقوق انگلستان مورد مطالعه قرار دهیم و باید توجه داشت که قواعد کامن لو (Common Law)^(۲) مدون و مشخص نیست و در حقوق انگلستان قواعد انصاف در بسیاری موارد عرف دادگاهها را اصلاح کرده است.^(۳)

بهر کلی حقوق انگلستان را میتوان از دو جنبه به شرح ذیل مورد بررسی قرار داد:^(۴)

الف) حقوق عرفی

«مرکب است از قواعد عمومی عرفی که از دیرباز به عنوان قانون کشور تلقی

^(۱) کاتوزیان، ناصر، مقدمه علم حقوق، ص ۶۴.

^(۲) اصول ناشی از آراء را در اصطلاح حقوق انگلیس، کامن لو (Common Law) می‌گویند.

^(۳) سنکریمی، علیمحمد، «جزوه درس حقوق تطبیقی»، ص ۱۲۷-۱۲۰.

^(۴) فیروزکلی، گوردن، نظام عدالت کیفری در انگلستان و ولز، (ترجمه نسرین مهرا) مجله تحقیقات حقوقی، ص ۳۶۳.

می‌گردیده است. بعضی قواعد مربوط به سلوک و رفتار، با توافق عمومی و اعمال آنها در دادگاهها از طریق آداب و رسوم به قانون تبدیل می‌شدند، و جرائم در چهارچوب این قوانین «جرائم عرفی» نامیده می‌شدند. (برای مثال، ایجاد ترس و وحشت بین مردم و توطئه). یک بخش مهم از حقوق عرفی، رویه قضائی محسوب می‌شود که مبتنی است بر سوابق قضائی و تاریخی.

ب) حقوق تقنینی یا حقوق ناشی از قانونگذاری

این حقوق عبارت است از کلیه قوانینی که با دستور مستقیم دولت در قالب «قوانین پارلمانی» (قوانین مصوبه یا نوشته) تصویب می‌شوند. یا قوانینی که در چهارچوب اختیارات پیش‌بینی شده بوسیله این قوانین وضع می‌گردند. بسیاری از جرائم عرفی را قوانین مصوبه نیز در خود پیش‌بینی کرده‌اند، بنا براین یک جرم همزمان می‌تواند جرم عرفی و جرم تقنینی باشد.

از آنجائیکه فهرست مطالب و تقسیم‌بندی آنها بر اساس حقوق ایران طرح‌ریزی شده در ارائه مطالب سعی بر این شده است تا آنجائیکه امکان دارد هر موضوعی ابتدا در حقوق ایران و سپس در حقوق انگلستان توضیح داده شود و نتیجه‌گیری مختصری نیز بطور مقایسه‌ای در مواردی که لازم بوده بعمل آمده است.

تقسیم مطالب و طرح کلی نگارش

موضوع پایان نامه ضمن چهار بخش بدین ترتیب مورد بررسی قرار می‌گیرد:

بخش نخست: تاریخچه

بخش دوم: تعریف و ارکان جرم سرقت

بخش سوم: سرقت‌های ساده

بخش چهارم: سرقت‌های مشدد

بخش نخست

تاریخچه جرم سرقت

در این بخش، سرقت از دیدگاه شریعت اسلام و هم چنین سیر تحول قوانین مختلف در زمینه جرم سرقت مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرند.

فصل نخست: سرقت از دیدگاه دین اسلام

سرقت از گناهان کبیره و جرائم سنگین است بطوریکه در آیات و روایات متعددی بر کبیره بودن آن تصریح شده است و قدر متیقن آن است که فقهای اسلام جرائم مستلزم حد را جزو گناهان کبیره می‌دانند و شارع مقدس برای ریشه کن کردن آنها کیفری سنگین، معین و مقرر داشته است.^(۱)

قرآن کریم ابتدا حرمت مال مردم را مشخص کرده و تجاوز به مال مردم را جرم انگاری کرده بطوری که در آیه ۳۳ از سوره نساء مقرر نموده است:

وَيَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا: (۲) ای کسانی که ایمان آورده‌اید اموال یکدیگر را بناحق نخورید مگر آنکه تجارتي از روی رغبت و رضا کرده و سودی ببرید و نفسهایتان را نکشید که خداوند آمرزنده و مهربان است.

خداوند متعال در آیه شریفه، حرمت تجاوز به مال مردم را مشخص کرده است؛ زیرا مالی که بوسیله تلاش و کوشش انسان بعمل می‌آید قابل احترام است.

سرقت مال دیگران نیز هرگاه با آن شرایطی که در سرقت مستلزم حد وجود دارد همراه باشد علاوه بر حیف و میل اموال دیگران موجب سلب امنیت و آسایش در میان مردم خواهد بود

۱- فیض، علیرضا، مقارنه و تطبیق در حقوق جزای عمومی اسلام، جلد دوم، صص ۸۲-۸۳.

۲- سوره نساء (۴)، آیه ۳۳.